

آرامگاه بن خلدون عقيدة

پژوهشی تحلیلی - تاریخی

ترجمه: مرفد العقيلة زينب في ميزان الدراسة والتحقيق والتحليل

مؤلف: الشيخ محمد حسنين السابقي

مترجم: حسين طهيا

سرشناسه: سابقى ، محمد حسين ، ۱۹۴۶ - م .

Sabiqi , Muhammad Hasanayn

عنوان قراردادى: مرقه العقيله زينب عليها السلام : في ميزان الدراسة و التحقيق و التحليل . فارسى
عنوان و نام پديدآور: آرامگاه عقيله بنى هاشم عليها السلام : پژوهشى تحليلى - تاريخى / مؤلف : الشيخ محمد حسين
السابقى : مترجم : حسين طه نيا .
مشخصات نشر: تهران: مشعر ، ۱۳۹۳ .
مشخصات ظاهرى: ۳۲۰ ص .
شابک: ۴-۵۵۲-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸
وضعيت فهرست نويسى: فبيا
يادداشت: كتابنامه به صورت زيرونويس
موضوع: رينب عليها السلام بنت على عليه السلام ، ۶ - ۶۲ ق . - آرامگاه
موضوع: رتگاههاى اسلامى - سوريه
شناسه افزوده: طه نيا ، حسين ، ۱۳۶۲ - ، مترجم
رده بندي كنگره: ۱۳ / ۱ م ۲ س / ۵ / ۹۴ DS
رده بندي ديويى: ۹۵۸ / ۹۱۴
شماره كتابشناسى ملي: ۳۶۱ / ۴۱

آرامگاه عقيله بنى هاشم

تأليف:	الشيخ محمد حسين سابقى
ترجمه:	حسين طه نيا
تدوين:	پژوهشگر حج: يارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگى مشعر
چاپ و صحافى:	چاپخانه مشعر
نوبت چاپ:	اول - بهار ۱۴۰۳
شمارگان:	۲۰۰ نسخه
بها:	۹۵۰۰ تومان

شابک: ۴-۵۵۲-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978-964-540-552-4

مراکز پخش و فروشگاههاى مشعر:

تهران: تلفن: ۰۳-۶۴۵۱۲۰۰۲۱ / قم: تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۸۴۰۰

فهرست

۱۱	دیباچه.....
۱۳	اهداء.....
۱۵	مقدمه.....
۱۹	● مباحث مقدماتی.....
۱۹	گفتار اول: تأملی درباره زندگی پاره تن امام علی (ع).....
۲۵	گفتار دوم: نویسندگان زندگی‌نامه بانوی بزرگوار، حضرت زینب (س).....
۳۰	گفتار سوم: محل دفن حضرت زینب (س).....
۳۱	گفتار چهارم: فضیلت زیارت مرقده حضرت زینب کبری (س).....
۳۳	● فصل اول: بررسی مزار حضرت زینب (س) در مصر.....
۳۳	درآمد.....
۳۶	گفتار اول: وارد نشدن فرزندان نسل امام علی (ع) به مصر.....
۳۸	گفتار دوم: جهانگردان و قبر حضرت زینب (س).....
۳۹	۱. سائح هروی.....
۳۹	۲. ابن جیر اندلسی.....
۴۰	۳. ابن بطوطه مغربی.....
۴۰	۴. حموی بغدادی.....

۵. ابن شاهین زاهری ۴۱
- گفتار سوم: تاریخ نگاران و قبر حضرت زینب علیها السلام ۴۲
۱. مقریزی ۴۲
۲. ابن زیات انصاری ۴۳
۳. ابن ناسخ مصری ۴۵
۴. حافظ سخاوی ۴۵
۵. بن ظبیره مصری ۴۶
۶. مورالدین سخاوی ۴۶
۷. حافظ بوطی ۴۷
۸. ابن تغری بردی ۴۸
۹. ابن دقماق مصری ۴۹
۱۰. ابن میسر مصری ۵۰
- گفتار چهارم: عصر خلفای فاطمی در مصر و قبر حضرت زینب علیها السلام ۵۱
- گفتار پنجم: مزارهای معروف علویان در مصر ۵۷
- گفتار ششم: علت به وجود آمدن اشتباه درباره وجود قبر حضرت زینب علیها السلام در مصر ۶۴
- گفتار هفتم: نگاهی گذرا به عبارت کوهینی جهانگرد ۷۱
- گفتار هشتم: برخی از مزارهای جعلی و ساختگی در مصر ۷۴
- گفتار نهم: دیدگاه دانشمندان بزرگ مصر درباره مزار منسوب به حضرت زینب علیها السلام در مصر ۷۶
- دیدگاه علی مبارک پاشا ۷۷
- دیدگاه شیخ الأزهر ۷۸
- دیدگاه استاد حسن قاسم ۸۰
- دیدگاه استاد احمد شرباصی ۸۳
- دیدگاه فرید وجدی ۸۴
- گفتار دهم: مستندات وجود قبر زینب کبری علیها السلام در مصر ۸۵

گفتار یازدهم: مروری بر نظرات ساختگی شعرانی.....	۹۰
گفتار دوازدهم: رساله «اخبار الزینیات» و ارزش علمی آن.....	۹۶
گفتاری درباره کتاب «غایة الاختصار».....	۱۰۰
تألیف‌های یحیی نسابه (نسب‌شناس).....	۱۰۳
مروری بر روایات عیدلی.....	۱۰۸
بررسی اسناد روایت‌های شش گانه.....	۱۱۱
بررسی متن روایات.....	۱۱۵
گیش و روحیات مسلمة بن مخلد أنصاری، امیر مصر.....	۱۲۵
● فصل دوم: بررسی حضرت زینب علیها السلام در مدینه منوره.....	۱۳۵
● فصل سوم: مزار انوار زینب کبری علیها السلام در شام.....	۱۳۹
مقدمه.....	۱۳۹
گفتار اول: اختلاف نظر در مرآت‌ها و روایات شده در راویه.....	۱۴۰
گروه اول.....	۱۴۰
گروه دوم.....	۱۴۲
گروه سوم.....	۱۴۷
گروه چهارم.....	۱۴۹
مروری بر دیدگاه‌های گروه‌های چهارگانه.....	۱۵۲
دیدگاه مشترك در بین همه نظرات.....	۱۵۳
گفتار دوم: مکنا بودن زینب کبری علیها السلام به ام کلثوم.....	۱۵۴
شاهد اول: ام کلثوم، بزرگ‌ترین دختر حضرت زهرا علیها السلام	۱۵۶
شاهد دوم: کثرت روایات ام کلثوم.....	۱۵۹
شاهد سوم: شهادت دادن امام جعفر صادق علیه السلام	۱۶۰
شاهد چهارم: تکرار اسم ام کلثوم در اخبار و روایات مربوط به واقعه کربلا و اسیران خاندان پایامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۱۶۳

- ۱۶۳..... شاهد پنجم: تصریح علمای بزرگ بر یکی بودن ام کلثوم و زینب (ع)
- ۱۶۶..... گفتار سوم: اخبار و روایات نشان دهنده اشتهار زینب (ع) به ام کلثوم
- ۱۸۱..... تاریخ مزار زینب کبری (ع) در روستای راویه
- ۱۸۴..... شهرت مرقد زینب کبری (ع) در شام در قرن هشتم هجری
- ۱۹۳..... شهرت هزار ساله مزار زینب (ع) به ام کلثوم
- ۲۰۱..... توضیحاتی درباره کتاب «السیده زینب»
- ۲۰۴..... تهاتر ملائق زینب کبری (ع)
- ۲۰۶..... بابا یشه عبدالرحمن مصری
- ۲۰۸..... زبیر بن عوف، گراس ها و تمایلاتش
- ۲۱۳..... انتساب مزار راویه به زینب کبری (ع)
- ۲۱۷..... علت دفن زینب (ع) در شام
- ۲۲۱..... گفتار چهارم: آرامگاه زینب کبری (ع) در شام، از دیدگاه دانشمندان شیعه و سنی
- ۲۲۱..... مشاهیر اهل سنت
- ۲۳۳..... دانشمندان شیعه امامیه
- ۲۷۳..... گفتار پنجم: ظهور کرامات از مزار زینب کبری (ع) در شام
- ۲۷۴..... مکاشفه ارزشمند
- ۲۷۵..... مجازات کوچک و سبک شمردن مزار آن بانو
- ۲۷۶..... شفای مریضی که پزشکان از درمانش عاجز بودند
- ۲۷۷..... شفای يك زن زمین گیر، به برکت زینب (ع)
- ۲۸۰..... عنایت ولی عصر (عج) به مزار زینب (ع)
- ۲۸۱..... تولیت حرم زینبی در شام
- ۲۸۵..... گفتار ششم: بازسازی مزار بانو زینب (ع)
- ۲۹۳..... گفتار هفتم: نصب شبکه طلا در سال ۱۳۷۰ ه. ق.
- ۲۹۴..... اهدای صندوق در سال ۱۳۷۳ ه. ق.

- ۲۹۵..... اهدای در طلا در سال ۱۳۸۰ ه. ق.....
- ۲۹۵..... بازسازی بنای حرم مطهر در سال ۱۳۷۴ ه. ق.....
- ۲۹۶..... خطبه آیت الله سید عبدالحسین شرف الدین عاملی در سال ۱۳۷۳ ه. ق.....
- ۲۹۸..... قبر فضه، خادم فاطمه علیها السلام در شام.....
- ۳۰۳..... گفتار هشتم: زینب علیها السلام در قلمرو ادبیات.....

دیباچه

مسئله مدفن و زیارتگاه بانوی بزرگوار، حضرت زینب کبری (ع) دخت گرامی امام علی (ع)، موضوعی است که در قرن اخیر، در نتیجه توجه روزافزون زائران مسلمان به زیارت و دیدن منسوب به ایشان در حومه دمشق و قاهره، مورد توجه جمعی از پژوهشگران قرار گرفته است، که این پژوهشگران در صدد نقی انتساب یکی از این دو زیارتگاه به حضرت زینب (ع) و اثبات زیارتگاه دیگر برآمده‌اند. در این میان، تحقیق آقای محمد بن حسین سابقی به زبان عربی، که نخستین بار با عنوان «مرقد العقیله زینب» در سال ۱۳۹۹ هـ.ل (۱۹۷۹م) منتشر شده است، گسترده‌ترین پژوهش در این زمینه به شمار می‌آید.

مؤلف محترم این کتاب با دقت و تحقیق بسیار، یافته‌های مهمی را درباره مدفن حضرت زینب (ع) ارائه کرده است که تلاش ایشان ستودنی است. با توجه به اهمیت و ارزش پژوهشی این اثر، پژوهشکده حج و زیارت، ترجمه فارسی آن را به قالب کتاب حاضر، به خوانندگان و پژوهشگران محترم تقدیم می‌کند. در اینجا از مترجم محترم این اثر آقای حسین طه‌نیا و دیگر همکاران در تهیه این کتاب، تشکر و قدردانی می‌شود و برایشان آرزوی موفقیت داریم.

پژوهشکده حج و زیارت

گروه تاریخ و سیره

مقدمه

الحمد لله رب العالمين؛ والعلاء والسلام على محمد الهادي وعترته الطيبين؛ ما دجا ليل غاسق، و

نهار ساطع.

شکر و سپاس از آن خداوندی است که بر ردگار جهانیان است؛ درود و سلام بر محمد هدایتگر علیه السلام و خاندان پاکش علیهم السلام؛ مادامی که تاریکی شب بر همه جا سایه افکنده و روز روشن به همه جا روشنایی می‌بخشد | درود و سلام همیشگی بر ایشان باد.

از چند سال پیش - که مدتش کمتر از پنج سال است - اندیشه تحقیق درباره مزار عقيله خاندان وحی و نبوت و دنباله‌رو پاره تن علیهم السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و تربیت‌یافته خاندان رسالت و ولایت، زینب کبری علیها السلام، دختر امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام به ذهنم رسید.

هنگامی که در تألیف کتابم درباره زندگینامه آن حضرت علیها السلام، (که حجم آن حدود پانصد صفحه و به زبان اردو بود)^۱ به موضوع مزار ایشان رسیدم، خود را در مقابل دامی هولناک از نظریات پراکنده و آرای ضد و نقیض یافتم؛ به گونه‌ای که پژوهشگر به سختی می‌توانست به یک نتیجه‌گیری مثبت، مفید و حاصل از یک بررسی دقیق

۱. ما این کتاب پرحجم و سرشار از پژوهش و تحلیل درباره سیره عقيله زینب علیها السلام را به عربی ترجمه کرده‌ایم.

در این باره برسد. از این مسئله تأسف خوردم که دیدگاه‌های مربوط به مزار آن حضرت علیه السلام، بسیار متفاوت و گوناگون است؛ شیرزنی که قهرمان اسلام بود، بانویی که دنیا را به شدت تکان داد و پایه‌های حکومت امویان را به لرزه انداخت. این بانو نمونه‌ای است که در تاریخ جهان نظیری برای آن پیدا نمی‌شود. بنابراین بررسی در این باره را به تأخیر انداخته و به زمانی دیگر موکول کردم تا با دقت و احترام، حق مطلب ادا شود.

تأسفانه هیچ پژوهشگری به این موضوع [همانند بقیه مشکلات تاریخی] نپرداخته است؛ محلاتی تاریخی که تا عصر حاضر همواره مبهم بوده، اما امروزه قسمت بسیاری از آنها بر همگان آشکار شده است. این عمل مهم، آنقدر آسان نبود که شانه‌های شخص ضعیفی چون من، بتواند آن را بر دوش بکشد؛ حال آنکه پرداختن به این موضوع، مانند یک کار گروهی، متشکل از دانشمندان سرشناس و باتجربه است که توانایی انجام این پژوهش پرزحمت و بزرگ را به بهترین نحو ممکن داشته باشند.

بسیار صبر کردم تا گروهی از نویسندگان و پژوهشگرانی این مسئولیت را برعهده بگیرند که غیرتمند بوده و دارای فکر و ایده یک تاریخدان، خوشفکری یک محقق و پشتکار یک پژوهشگر باشند؛ کسانی که در این پژوهش، سختی‌های مطالعه عمیق، تأمل دقیق، نقد سالم و بررسی کامل را تحمل کنند و در انبوهی از دریا‌های طوفانی منابع و مصادر آن - که نه میزانش مشخص است و نه پایانش - به بررسی و تحقیق بپردازند.

این عمل با وجود دشواری‌ها و پستی و بلندی‌هایش، کاری نشدنی نبود که سبب گردد هیچ پژوهشگری به آن تن ندهد؛ اگرچه انجام آن مستلزم تلاشی پیوسته، صبری طولانی و پژوهشی کامل است که مدت زمان زیادی را به خود اختصاص

می‌دهد تا نتیجه این پژوهش به نفی یا اثبات یک مطلب منجر گردد. از این گذشته، چنین کاری یک عمل نیک و یک خدمت در خور تحسین است که دانشمندان و طالبان حقیقت و دوستداران اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام، آن را می‌ستایند.

من همواره تردید داشتم که به این بحث کامل و مهم بپردازم یا خیر. قلبم راضی نبود تا درباره موضوعی غیر از آن تلاش کنم. از سوی دیگر در زمینه نویسندگی مبتدی بودم. به اصول پژوهش و نقد نیز درست تسلط نداشتم. در هنر چینش جملات و ایجاد هماهنگی بین کلمات در زبان عربی تبحر کمی داشتم و دانشم در این زمینه‌ها کم‌اهمیت بود. همواره به موانعی که بر سر این راه مهم وجود داشت می‌اندیشیدم و مسأله‌ای که مرا از پرداختن به این موضوع مهم دور می‌کرد، انباشته شدن مشغله‌ها و کمبود منابع مورد نیاز برای تحقیق در کشورم بود.

گروهی از شخصیت‌های سرشناس مؤمن و محترم، از ایده من برای تألیف این کتاب آگاهی پیدا کردند و به سبب حسن‌طینا، به بنده، پیوسته اصرار می‌کردند تا این شکاف موجود در تاریخ عقیده حورا و سیره‌ری را پر کنم. سرانجام دست تقدیر، مرا برای تکمیل تحصیلات علوم دینی رهسپار نجف کرد. در این هنگام این ایده دوباره در ذهنم جرقه زد و شرایط پیش آمده، نوید تحقق این ارزش را به من داد و با خود اندیشیدم که این سفر مبارک، بهترین یاور من در انجام این کار خواهد بود.

خیلی خوشحال بودم؛ چرا که نجف را با آن جایگاه رفیعش در سلسله‌های اسلامی می‌شناختم. آن شهر منبع فرهنگ اسلامی و مدرسه‌های بزرگ و مرکز شیران عرصه علم و ادب بود. این شهر کتابخانه‌های ارزشمندی را در خود جای می‌داد که مشتمل بر میلیون‌ها کتاب و آثار ارزشمند بود. نجف از بهترین اماکنی بود که پژوهش در آنجا با شکوفایی بسیاری به بار می‌نشست؛ از این رو دست به کار شدم و درباره این موضوع به تحقیق و بررسی در کتاب‌های تاریخی و سیره پرداختم.

هنگامي که در اعماق آن منابع به بررسی می‌پردازم، به نکات دور مانده از دیده‌ها اشراف پیدا کردم. سرانجام نکات، اشارات و ارجاعاتی را یافتم که در لابلای منابع پراکنده شده بود؛ اما هیچ قاعده یا حلقه اتصالی برای یکدست کردن آنها و پیوند دادنشان به یکدیگر وجود نداشت.

با این همه به راه خود ادامه دادم. حاصل یافته‌هایم این گهرهای بالارزشی است که در این گردنبند نورانی و قیمتی است. تلاش کردم این جای خالی را که در تاریخ عقيله بنی‌هاشم، بانو زینب کبری علیها السلام، دختر امام علی علیه السلام، به صورت ناقص باقی مانده است، پر کنم. تحقیق در این باره کامل شد و میوه‌هایش به بار نشست تا طالبان آن در زیر سایه‌های دل‌انگیزش استراحت کنند و از بوستان‌های سرسبز لذت ببرند.

خالصانه‌ترین مراتب ساجدایم را به بزرگوارانی تقدیم می‌کنم^۱ که با تشویق زیاد خود، مرا یاری کردند. آملی^۲ آن تقدیر و پاک‌ترین تشکر را نثارشان می‌نمایم. اگر این پژوهش پذیرفته شده باشد، بی‌شک این مهم مدیون برکت همجواری با پدر بزرگوار حضرت زینب علیها السلام است. من خودم را از خطا و اشتباه مصون نمی‌دانم؛ چرا که سرشت انسان با خطا عجین شده است. توفیق من تنها در دست پروردگار است؛ به [ریسمان] او چنگ زده و بر او توکل می‌کنم و با اوستم نیز به سوی اوست. این پژوهش را «کشف الغیبه عن مرقد العقيلة زینب علیها السلام» نامیدم.

محمد حسنین سابقی پاکستانی

مهمان نجف اشرف،

۲۲ ربیع الثانی سال ۱۳۹۴ ه. ق.

۱. در صف مقدم این بزرگواران، شیخ و پناهگاهمان، فقیه و مرجع دینی پارسا و باتقوا، آیت‌الله العظمی سید ابراهیم زنجانی نجفی (خداوند مسلمانان را از طول عمر شریف ایشان بهره‌مند گرداند) قرار دارد. ایشان همان کسی است که ما را در تهیه این کتاب به شکلی زیبا یاری رساند؛ از این رو ما همواره از وی تشکر می‌نمایم.